

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Бабаченко Н.В.

аспірантка,

Університет митної справи та фінансів

СОЦІОКОМУНІКАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ У СВІТЛІ ІНСТИТУЦІЙНОГО ПІДХОДУ

Діяльність публічних службовців із налагодження, використання під час виконання службових обов'язків та розвитку мережі соціальних комунікацій, набуття відповідних компетентностей може розглядатися серед іншого і з позицій інституційного підходу. Адже така діяльність і пов'язана з нею проблематика багато в чому зумовлені процесами інституціоналізації суспільно-владних відносин, їх трансформацією в умовах реформ. Нині в Україні, з огляду на зазначені процеси, дослідження перетворень на рівні інститутів управлінської системи є достатньо актуальними.

Інституціоналізм зародився на початку ХХ століття як новий підхід до аналізу економічних процесів. Класичною для розуміння цього підходу стала праця Д. Норта «Інституції, інституційні зміни і функціонування економіки» [3]. В основу цієї теорії було покладено ідею синтезу міждисциплінарного аналізу: економічного, політичного, соціального, культурного тощо. Застосування такого підходу виявилось найбільш доцільним для вивчення насамперед складних соціальних явищ, яким, зокрема, є й публічне управління.

Подальшого розвитку інституціоналізм набув у вигляді неоінституціоналізму як певною мірою нового методологічного підходу. За ним ключовий об'єкт дослідницької уваги – інститут як формальна організаційна структура – мав вивчатися не лише через призму технічних вимог та залежності від ресурсів, а також як такий, що формувався інституційними силами, включаючи раціональні міфи, знання, легітимізовані через освітню систему та професії, громадську думку й закон. Основна ідея неоінституціоналізму полягає в тому, що організаційні структури глибоко вбудовані в соціальне та політичне середовище, а організаційні практики є або відображенням, або

відповіддю на правила, переконання та конвенції цього середовища. При цьому важливим компонентом об'єкта дослідження в неоінституціоналізмі є ще й суспільні цінності та символи. Неоінституціоналісти зосереджуються на вивченні не лише державних органів та актів законодавства, а й усіх соціальних інституцій, які формують політичну поведінку [4, с. 15].

Як ключове поняття неоінституціоналізму, інституція являє собою певну соціально-культурну форму, що виражає національну політичну культуру, історично сформовану «на базі національної ментальності, національної ідентичності та національних потреб», а також «настанови політичної ментальності, соціально-політичної онтології, національних цінностей, ідеалів і ціннісних орієнтацій, національних міфів, символів, стереотипів мислення та поведінки, норм і принципів політичної діяльності, традиційних політичних інститутів, національної ідентичності та національної ідеї, – в яких зосереджена життєво важлива інформація про ідеали нації та її історичний досвід, що забезпечують ефективне функціонування політичної системи суспільства, її відтворення й розвиток на засадах наступності» [6, с. 174].

Ще одне важливе поняття такого підходу – інституціоналізація – розуміють як процес, що охоплює такі три аспекти:

- 1) встановлення і прийняття суспільством нових соціальних правил (законів, нормативних структур, традицій та ритуалів);
- 2) створення організаційних структур, які відповідають за артикуляцію й порядок дотримання цих правил і становлять соціальну структуру інституціоналізованої поведінки;
- 3) формування ставлення масових суб'єктів до соціальних правил і організованих структур, що відбиває погодженість людей із цим інституціональним порядком [1, с. 6].

Виходячи з того, що суспільство у цілому являє собою взаємодію інститутів, ми вважаємо за доцільне розглядати соціокомунікативну діяльність публічних службовців серед іншого і в світлі інституційного підходу. Соціальні комунікації розуміють як систему суспільної взаємодії, що включає визначені шляхи, способи, засоби, принципи встановлення і підтримання контактів на основі професійно-технологічної діяльності, що спрямована на розробку, впровадження, організацію, удосконалення, модернізацію відносин у суспільстві, які складаються між різними соціальними інститутами, де, з одного боку, найчастіше виступають соціальнокомунікаційні інститути, служби, а з

іншого – організовані спільноти. Ці комунікації є соціально маркованими, адже передбачають взаємодію із соціально визначеними групами людей, та формуються за законами спілкування [5].

Наведені тут підходи дозволяють вести мову про певну інституціональну матрицю соціокомунікативної діяльності публічних службовців. Таку матрицю, разом з тим, доцільно розглядати як свого роду субматрицю інституціональної матриці, що забезпечує функціонування держави і суспільства в цілому. Зазвичай ведуть мову про наявність у цьому контексті економічної, політичної, ідеологічної субматриць в їх нерозривній єдності. Як зауважує О. Молодцов, у цій тріаді ідеологічна субматриця є невід’ємним чинником інституціональної спроможності держави виконувати свої функції через реалізацію публічних політик у різних сферах суспільного життя. Саме ідеологія у вигляді нових ідей, які позитивно сприймаються суспільством, сприяє впровадженню в життя нових інститутів, у яких утілюються інституціональні правила нового соціального порядку. Відповідно відсутність нових ідей, адекватних сучасній ситуації, спричиняє деградацію існуючої ідеологічної субматриці, упадок всієї інституціональної матриці в цілому, що веде до провалу чи взагалі руйнування держави [2, с. 21–22]. Розгортаючи ці міркування, можемо припустити, що інституціональна матриця соціокомунікативної діяльності публічних службовців є чи не центровим елементом ідеологічної субматриці, поєднуючи собою та забезпечуючи життєздатність інших інститутів.

Як робоче припущення, що потребуватиме подальшої розробки, можемо запропонувати таке бачення інституціональної матриці соціокомунікативної діяльності публічних службовців. Її структуру, на наш погляд, формують такі інститути:

- комунікативної культури суспільного (позапрофесійного) середовища публічних службовців;
- комунікативної культури професійного середовища публічних службовців;
- організаційного забезпечення комунікацій публічних службовців;
- технологічного забезпечення комунікацій публічних службовців;
- правового регулювання комунікацій публічних службовців.

Таким чином, ці інститути формують реальні рамки соціокомунікативної діяльності публічних службовців і при зміні суттєвих умов, наприклад, під час реформування системи публічного

управління, мають синхронно змінюватися. Саме такий підхід і може пояснити причини неуспішності багатьох перетворень в Україні та дає змогу деталізувати у подальших дослідженнях процеси, що відбуваються у межах цих інститутів, і виробити рекомендації щодо напрямів і форм модернізації соціокомунікативної діяльності у сфері публічної служби.

Список використаних джерел:

1. Головаха Є., Паніна Н. Пострадянська деінституціоналізація і становлення нових соціальних інститутів в українському суспільстві // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2001. – № 4. – С. 5–22.

2. Молодцов О. В. Лібертаріанство в Україні як стратегія розвитку: інституціонально-ідеологічний аспект // Теоретичні аспекти та практичні проблеми управління, економіки та природокористування в Україні: матеріали III Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Київ, 21-22 листопада 2019 р.). – К.: УкрСІЧ, 2019. – С. 20–22.

3. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / пер. І. Дзюби. – К.: Основи, 2000. – 198 с.

4. Перегуда Є. В. Політичні ідеї представників неоінституціоналізму // Політична думка XX – початку XXI століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник: у 2-х т. – Львів: Новий Світ-2000, 2016. – Т. 1. Методологічний підхід. – С. 14–36.

5. Різун В. В. Начерки до методології досліджень соціальних комунікацій // Світ соціальних комунікацій [гол. ред. О. М. Холод]. – Т. 2. – К.: КиМУ, ДонНУ, 2011. – С. 7–11.

6. Рудакевич О. Національна політична культура // Сучасна політична лексика: енциклопед. словник-довідник, за наук. ред. Хоми Н. М. – Львів: Новий Світ-2000, 2015. – 396 с.